

DE SCHAAMTE VOORBIJ

Door: Lydeke van Beek

'De afgelopen weken voel ik me bijna trots dat ik protestant ben', bekende historicus James Kennedy vorige week zaterdag in zijn column in Trouw. Toch weet hij maar al te goed dat seksueel misbruik geen katholiek, maar een menselijk probleem is waar ook protestanten niet te goed voor zijn. Dat blijkt heel schrijnend uit de historische roman die onlangs werd bekroond met de Publieksprijs Christelijk Boek 2010.

'Misbruik in allerlei vormen maakt me ontzettend kwaad, al sinds ik weet dat het bestaat.' Aldus auteur Lisette van de Heg, die met haar debuutroman *Mara* op 13 maart de prijs in de wacht wist te slepen. Om haar thema meer relief te geven, situeerde Van de Heg haar verhaal op het vooroorlogse platteland: ze koos een Zeeuws dorpje uit, bekeek historische foto's en zocht familienamen op uit die tijd en streek. De wrede stiefvader werd een predikant, zodat de ellende en schande van het misbruik nog scherper en pijnlijker naar voren zouden komen.

Niet dat ze een negatief beeld van de kerk wilde neerzetten: 'Misbruik komt in allerlei kringen en onder alle gezindtes voor, dus een dominee is daar niet te goed voor. Juist op die manier kun je extra duidelijk laten zien hoe het godsvertrouwen bij een slachtoffer kapotgemaakt kan worden. Je hebt geen liefhebbende vader, wat heb je dan aan God als Vader? Maar tegenover de stiefvader staat in dit verhaal de jonge dominee uit het dorp, die juist heel begrijpend en niet veroordelend reageert. Dat moet de hoofdpersoon leren, dat niet alle mensen zo zijn als haar stiefvader. (...) Ik denk dat het in de praktijk vaak zo werkt: dat je eerst het vertrouwen in je medemens moet terugvinden, voordat je God weer durft vertrouwen. (...) De dader vernietigt niet alleen de jeugd van de hoofdpersoon, maar ook haar toekomst. Wat ik wilde, is een weg voor haar openleggen, uitzicht bieden, laten zien dat ze ergens naartoe kan.'

De hoofdpersoon van Van de Heg lijkt geen enkel perspectief te hebben. Maria is een teruggetrokken zestienjarige meisje dat al jong haar vader heeft verloren. Ze leeft enkele jaren alleen met haar moeder in de buurt van Velp, maar verhuist naar Zeeland wanneer haar moeder hertrouwt met een predikant. Herinneringen aan een gelukkig eertijds vervagen snel door de somberheid en strengheid die overal in de pastorie rondwaart. Maria's moeder verandert van een levenslustige vrouw in een teruggetrokken huishoudster die het slechts in de keuken voor het zeggen heeft. Voor het grensoverschrijdende gedrag van haar man is zij blind.

Met een beroep op het vijfde gebod ('Eert uw vader en uw moeder') laat hij Maria zijn eisen inwilligen. Wanneer zij zwanger blijkt te zijn, tracht hij aan de schande te ontkomen door zijn stiefdochter te verbannen naar een verre tante in Velp. Maria haat het kind dat zij verwacht en voelt zich toekomstloos nu ze verder moet zonder ouders en zonder de God van haar stiefvader. Toch weet haar tante met veel geduld en mededogen Maria in contact te brengen met het kind dat zij verwacht. Dat neemt niet weg dat Maria haar pasgeboren dochter Mara ('bitterheid') noemt – de naam waarmee de bijbelse [Naömi](#) zich tooide toen zij berooid terugkeerde in het beloofde land.

Toch wordt Mara een bron van hoop. Door de toewijding van haar tante en de jonge predikant Reijer brokkelt Maria's pantser af en durft zij de tragedies van het verleden ter sprake te brengen. Omdat zij niet op veroordeling stuit, kan haar geschonden vertrouwen helen en bloeit in haar hart liefde op voor haar dochtertje. Wanneer ze desondanks wegvlucht van haar tante om haar de schande te besparen en in Amsterdam een nieuw leven wil opbouwen, komt ze in de stad toch niet tot haar bestemming. Ze reist via Zeeland terug naar Velp, want opnieuw beginnen kan niet zonder dat ze haar moeder en stiefvader zonder schaamte in de ogen heeft gekeken.

Met *Mara* heeft het christelijke lezerspubliek gekozen voor een historische roman met een actueel thema. Machtsmisbruik van protestantse geestelijk leiders trof niet zozeer kwetsbare kinderen op internaten, maar hun wellust richtte zich vooral op kwetsbare vrouwen. Lisette van de Heg heeft het aangedurfd om zo'n jonge vrouw te portretteren en de schrijnende gevolgen van seksueel misbruik te tonen. Dat weet zij geloofwaardig en zonder goedkope oplossingen te doen, al zijn sommige personages van haar verhaal (de ouders van Maria, de jonge dominee Reijer, de behulpzame non) te clichématig neergezet en daarom niet spannend genoeg. *Mara* zal de stilistische fijnproever teleurstellen, maar is wel een bevlogen boek van een geengageerd debutante met onmiskenbaar talent.

Lydeke van Beek, voor Protestant.nl
1 mei 2010

Dr. Lydeke van Beek is literatuurhistorica en redacteur van Protestant.nl.

Naar aanleiding van:

Lisette van de Heg, *Mara*. Barneveld: [uitgeverij Plateau](#), 2010. 3e druk. ISBN 9789058040466.

Zie ook het artikel '[Nieuw Nederlands talent](#)' in het *Reformatorisch Dagblad* (16 september 2009).